

Thomas Ohm, *Wichtige Daten der Missionsgeschichte* (Veröffentlichungen des Instituts für Missionswissenschaft der Westfälischen Wilhelm-Universität Münster Westfalen, Heft 4). 8°. 200 st. Münster i. W. 1956 Aschendorff.

W serii publikacyj instytucji misjologicznego przy monasterskim uniwersytecie ukazała się ostatnio ciekawa i pożyteczna praca: chronologiczne zestawienie ważniejszych dat z dziejów misji. Zestawienie to jest obszerne, jak na to wskazuje choćby liczba stron i daje bardzo poglądowy obraz rozwoju misji katolickich w danych okresach oraz na danych terytoriach misyjnych. Widać z tych niby suchych zestawień, może nawet wyraźniej niż z opasłych tomów historii misji, jak praca misyjna rozwija się, ulega zahamowaniu, czy też nawet tu i ówdzie cofa się, by znów zdobywać te same lub nowe tereny dla Chrystusa. Widzimy, jak w różnych okresach rozwoju misyj przemieszcza się punkt ciężkości z jednego obszaru na inny ze względu na długotrwałe trudności, jak niektóre tereny znikają powoli z zakresu zainteresowań misyjnych z chwilą, gdy dokonana została na nich w pełni *plantatio Ecclesiae*, gdy misje osiągnęły swój cel, uzyskały samodzielność i stały się zwyczajnymi diecezjami, obsługiwanymi przez duchowieństwo miejscowe. Nie wszystko oczywiście wyszło wyraźnie (np. załamanie się chwilowe świetnie rozwijającej się w XVI w. misji w Kongo), ale są to niedociągnięcia mniejszej wagi, zwłaszcza że autor stara się notować przede wszystkim początki wszelkich akcji misyjnych.

Nie ogranicza się autor do dat i wypadków dotyczących jedynie misji katolickich, które to wypadki wyodrębnia największą czciską. Kursywą podaje daty dotyczące rozwoju misji protestanckich oraz wysiłków misyjnych kościołów wschodnich oderwanych od Rzymu. Fakty misyjne rzucane są na tło najważniejszych wypadków z historii powszechnej, mających jakiegokolwiek znaczenie dla rozwoju misji, względnie

umożliwiających łatwiejszą orientację (czcionka *nonpareille*). Poszczególne okresy historii misyj scharakteryzowane są wreszcie zwięźle i trafnie w króciutkich wstępach.

Nas interesować będą oczywiście przede wszystkim dane dotyczące Polski i polskich misji. Dość szeroko uwzględnia niniejsze zestawienie daty odnoszące się do wprowadzenia chrześcijaństwa w Polskę. Zwrócić należy uwagę na notatkę pod datą: »Utworzenie siedziby w Poznaniu. Pierwszym biskupem Niemiec, Jordan, który od r. 965 czynny był jako biskup misyjny bez stałej siedziby«. Nie mówi autor jasno, czy i później, jako biskup poznański, był Jordan dalej biskupem misyjnym, w każdym razie nie podejmuje tak często przez niemieckich historyków stawianej tezy o zależności kościelnej Polski od Magdeburga. Co więcej, nie omieszkał o. O h m nawet zaznaczyć lojalnie pod datami panowania Bolesława Chrobrego: »Przeciw chrześcijańskiej Polsce sprzymierza się Henryk II z pogańskimi Lutykami«. Wszystko to świadczy o rzetelności niemieckiego misjologa.

Nie pominięto w zestawieniu misji bł. Sadoka wśród Kumanów i Tatarów, oraz pracy misyjnej św. Jacka w Kijowie. Mylnie tylko podana data 1228 - 1233, bo wówczas św. Jacek pracuje w Prusiech i na Pomorzu. Na Rusi działa przed r. 1227 i po r. 1233 (zob. Umiński, *Hist. Kośc. Kat. w Polsce*, Poznań, Opole 1949, s. 453 oraz Radoński bp., *Święci i błogosł. Kośc. Katol. w Polsce*, Poznań 1947, s. 196). Szeroko uwzględnione zostały również dzieje nawrócenia Litwy począwszy od Mendoga i misji dominikańskich i franciszkańskich aż do chrztu Jagiełły i wprowadzenia przezeń chrześcijaństwa. Do usterek natomiast zaliczyć by należało pominięcie daty unii brzeskiej.

Jeżeli chodzi o zasłużonych dla sprawy misyjnej Polaków, pojawiają się w zestawieniu w okresie nowożytnym tylko dwa nazwiska: arcybiskup Zaleski, pierwszy delegat apostolski

w Indiach i bp Śliwowski. Pragnęlibyśmy widzieć może jeszcze parę przynajmniej polskich nazwisk, jak np. o. Boyma, twórcy pierwszego nowoczesnego atlasu Chin, o. Rudominy, Śmoguleckiego i in. Należała by się może wzmianka właściwemu twórcy kolegium jezuickiego w Bejrucie, o. M. Rylle TJ., ale pociesmy się, że nie starczyło miejsca na wymienienie całego szeregu wybitnych postaci misyjnych innych narodów.

Niekonsekwencją natomiast będzie uwzględnienie daty śmierci o. Edwarda, misjonarza trędowatych na wyspie Gwadelupie, a pominięcie najgłośniejszych bohaterów misyjnych w tej dziedzinie, jak polskiego o. Beyzyma i belgijskiego o. Damiana de Veuster. Zasługiwałby na uwagę również fakt założenia przez naszego o. Maksymiliana Kolbe OFMConv. japońskiego Niepokalanowa (*»Mugenzai no Sono«*), ośrodka prasy katolickiej, który był oryginalną próbą nowej metody misyjnej.

Za niedopatrzenie uważać trzeba także pominięcie pod datą 1822 względnie 1824 faktu ukazania się pierwszych *Roczników Rozkrzewiania Wiary* (*Annales de l'Associatio de la Propagation de la Foi*), które przecież były pierwszym i źródłowym katolickim czasopismem misyjnym. A przecież uwzględniono nawet *Magazin für neueste Geschichte der protestantischen Missions – und Bibelgesellschaften*, późniejszy *Evangelisches Missions – Magazin*.

Wynotowaliśmy tutaj parę usterek pracy o. Ohma – historycy misji znajdą ich prawdopodobnie więcej – ale braki takie nieuniknione są w pierwszej próbie oryginalnego ze wszech miar zestawienia i nie obniżają zasługi niemieckiego profesora misjologii oraz jego współpracowników. Dla każdego misjologa dziełko to będzie nieodzowną podręczną jakby »encyklopedią historii misji«. Korzystanie z omawianego zestawienia ułatwia starannie opracowany indeks.

J. Rylewicz